Accountantsverslag

Gemeente Kaag & Braassem

Boekjaar 2023

Aan de gemeenteraad van de
gemeente Kaag en Braassem
Postbus 32
2180 AA Kaag en Braassem

ONDERWERP:
Accountantsverslag 2023

KENMERK:
8 juli 2024

Geachte leden van de gemeenteraad,

In overeenstemming met de opdracht tot de controle van de jaarrekening 2023 van Gemeente Kaag en Braassem, zoals overeengekomen in onze opdrachtbevestiging d.d. 23 augustus 2023 bieden wij u hierbij het accountantsverslag aan.

Het accountantsverslag bevat bevindingen en conclusies die naar aanleiding van onze werkzaamheden naar voren zijn gekomen. De bevindingen in dit verslag zijn besproken met de portefeuillehouder financiën en een afvaardiging van de ambtelijke organisatie.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zijn graag bereid de inhoud van deze rapportage nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Baker Tilly (Netherlands) N.V.

R. Buitenhuis RA

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Opdracht, scope en uitkomsten

Belangrijkste bevindingen

Financiële positie

Bevindingen interne beheersing

Overige onderwerpen

Bijlagen

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting

Financiële kengetallen en signaleringwaarden

Mutatie reserves

3,24

MILJOEN EURO

negatief is per saldo onttrokken

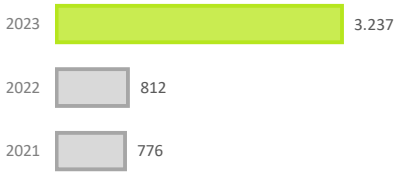

Weerstandscapaciteit

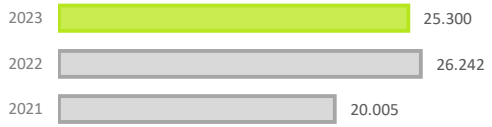

Gerealiseerd saldo baten en lasten

4,63

MILJOEN EURO

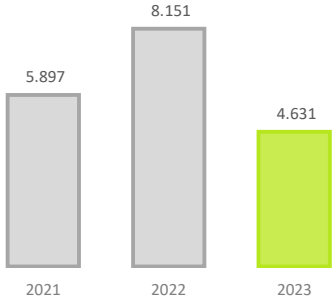

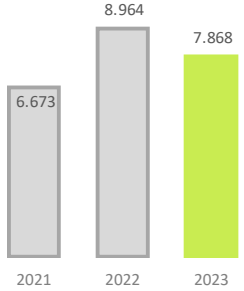

Gerealiseerd resultaat

7,87

MILJOEN EURO

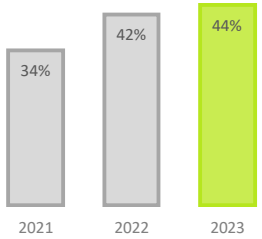

Risico's totaal

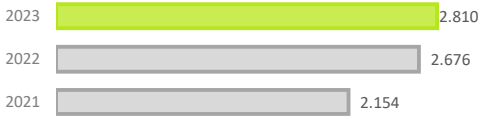

Weerstandsratio

9,00

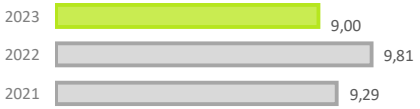

Schuldquote

40%

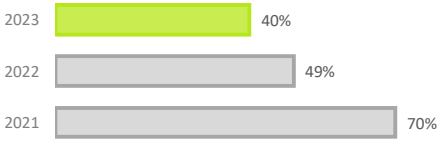

Solvabiliteit

Bestuurlijke samenvatting

	Wij hebben bij de jaarrekening 2023 een goedkeurende verklaring verstrekt voor de getrouwheid van de jaarrekening.
	Het jaarverslag is conform NV COS 720 verenigbaar met de jaarrekening en voldoet in materiële zin aan de laatste actuele voorschriften.
	Het Besluit Begroting en Verantwoording is in alle opzichten nageleefd in 2023. Gemeente Kaag en Braassem heeft er voor gekozen de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening en de toelichting hierop in de paragraaf bedrijfsvoering onderdeel te laten zijn van het jaarverslag, ondanks dat dit conform de BBV in formele zin nog niet verplicht is. Op deze wijze heeft de Gemeente Kaag en Braassem invulling gegeven aan de aanbeveling van het Rijk om de verantwoording op te nemen, zoals de wetgever had beoogd. Op deze wijze wordt ook invulling gegeven aan de lokale afspraken tussen het college en de gemeenteraad, zoals opgenomen in de aangepaste verordeningen. Tevens kan de toezichthouder en het Rijk gebruik maken van de opgenomen verantwoording.
	Uit onze controle met betrekking tot ons getrouwheidsoordeel blijken enkele controleverschillen. Deze zijn gecorrigeerd in de definitieve versie van de jaarrekening. Deze correcties worden in dit verslag toegelicht.
	Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2023 in overeenstemming zijn met de Wet normering topinkomens (WNT) en dat de jaarrekening 2023 van de Gemeente Kaag en Braassem voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.
	Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage geconstateerd.

Bestuurlijke samenvatting

	Het boekjaar 2023 sluit met een financieel resultaat van € 7,8 miljoen (voordelig). De totale vermogenspositie van de Gemeente Kaag en Braassem bedraagt € 49,4 miljoen (2022: € 44,8 miljoen) met een solvabiliteitsratio van 44 % (2022: 42 %). De vermogenspositie is dan ook zeer gezond te noemen. Het college concludeert in de paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing dat de incidentele weerstandscapaciteit toereikend is. Het college concludeert in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing dat de weerstandscapaciteit met € 25,3 miljoen en een weerstandsratio van 9,0 uitstekend is.
	2023 is het boekjaar waarop de Gemeente Kaag en Braassem voor het eerst dient te rapporteren in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording. Wij constateren dat de Gemeente Kaag en Braassem deze verantwoording heeft opgenomen in de jaarrekening en de bevindingen heeft toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering. Daarbij constateren wij dat de gemeente Kaag en Braassem nog stappen kan zetten in de opzet en aanpak van een verbijzonderde interne controle om te komen tot een onderbouwde rechtmatigheidsverantwoording. Wij wijzen u in dat kader op onze aanbevelingen in het hoofdstuk ‘belangrijkste bevindingen’. Wij concluderen dan ook dat de rechtmatigheidsverantwoording een getrouw beeld geeft. Wij willen u erop wijzen dat het totaal van de rechtmatigheidsbevindingen van het college uit komt op € 1,02 miljoen. Deze bevinding ziet enerzijds toe op een overschrijding van de lasten welke wordt gecompenseerd door baten. Deze overschrijding is passend binnen het beleid en de afspraken tussen raad en college, daarmee behoeft het college deze overschrijdingen niet mee te wegen. In de rechtmatigheidsverantwoording is een bedrag van €0,89 miljoen aan acceptabele begrotingsonrechtmatigheden opgenomen. De overige rechtmatigheidsbevindingen hebben betrekking op de kredietoverschrijdingen en Europese aanbestedingen. De bedragen die hiermee gemoeid zijn blijven ruimschoots binnen de gestelde grenzen. De verantwoording sluit aan op de financiële verordening. Wel adviseren wij u de financiële verordening aan te passen zodanig dat acceptabele onrechtmatigheden niet meer hoeven te worden gerapporteerd.
	We hebben vanuit onze zijde ervaren dat het controleproces tot aan de balanscontrole stroef is verlopen. De balanscontrole is soepeler verlopen. Ondanks deze moeilijkheden, hebben wij de samenwerking met de ambtelijke organisatie als prettig en constructief ervaren. In lijn met voorgaand jaar nemen we in de evaluatie met de organisatie de verbeterpunten van beide kanten mee. Meer dan voorgaande jaren werden zowel de organisatie als ons controleteam geconfronteerd met de administratieve lasten van de zogenaamde SiSa-regelingen. In de SiSa-bijlage van de jaarrekening legt de gemeente verantwoording af over 27 soorten van rijksbijdragen, die elk specifieke wet- en regelgeving kennen en eisen stellen aan de administratieve organisatie van de gemeente.

Opdracht, scope en uitkomsten

Opdracht, scope en uitkomsten

Reikwijdte van de controle
De jaarstukken van uw gemeente bestaan uit:
- Het jaarverslag (programmaverantwoording + paragrafen).
- De jaarrekening.
- Bijlagen.

Met de opdrachtbevestiging van d.d. 23 augustus 2023 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2023. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in deze opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle geen sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle.

Overzicht toleranties
De materialiteit bij de uitvoering van onze controle is € 860.000

	Grondslag	Bedrag
Goedkeuringstolerantie fouten	1% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 860.000
Goedkeuringstolerantie onzekerheden	3% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 2.580.000
Rapporteringstolerantie	5% van de goedkeuringstolerantie	€ 43.000

De toleranties voor de rechtmatigheidsverantwoording, zoals vastgelegd in uw financiële verordening, wijken beperkt af van de toleranties voor de controle op de getrouwheid. Dit leidt ertoe dat de door het college opgestelde rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de volgende toleranties:

	Grondslag	Bedrag
Goedkeuringstolerantie fouten	1% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 860.000
Rapporteringstolerantie	Conform afspraak in de financiële verordening	€ 150.000

Kernpunten en significante risico's in de controle
Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen, onder andere met betrekking tot de volgende kernpunten van de controle:
- Schattingen en toelichtingen in de jaarrekening.
- Waardering van grondexploitaties.
- Waardering van de voorzieningen.
- Rechtmatigheid van de Europese aanbestedingen.
- WNT-verantwoording.
- Onrechtmatige en/of onnauwkeurige betalingen, inkopen en uitkeringen.

Verslaggevingsrichtlijnen
Wij hebben de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving beoordeeld. In 2023 heeft uw gemeente uitsluitend een wijziging doorgevoerd met betrekking tot het moment van verantwoording van de grondopbrengsten. Dit is nader toegelicht op pagina 17. Wij concluderen dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen aanvaardbaar zijn en dat de toepassing daarvan, samen met de in de jaarrekening opgenomen toelichtingen, een getrouw beeld geeft van de financiële positie van de gemeente.

Managementinzicht en schattingen
Schattingen op basis waarvan sommige jaarrekeningposten worden bepaald, zijn gebaseerd op inzichten van het management. Wij hebben de belangrijkste gehanteerde factoren en veronderstellingen beoordeeld op basis waarvan de afzonderlijke oordelen en schattingen zijn gevormd. Wij hebben vastgesteld dat dit aanvaardbaar is in het kader van de jaarrekening als geheel.

Opdracht, scope en uitkomsten

Frauderisico's en continuïteit
Onze controleverklaring over boekjaar 2023 bevat, gelijk aan voorgaand jaar, een verplichte paragraaf over onze werkzaamheden met betrekking tot fraude en een met betrekking tot continuïteit. Dit op basis van de vanaf 2022 gewijzigde beroepsregels voor accountants (NV COS 700). Hieronder wordt uiteengezet hoe de accountant bij de controleaanpak inspeelt op risico's ten aanzien van fraude en continuïteit en worden de uitgevoerde werkzaamheden toegelicht. De mate van detail en de omvang van de rapportage over fraude en continuïteit in de controleverklaring hangen onder meer af van de onderkende risico's, de omvang en aard van de organisatie alsmede de bevindingen naar aanleiding van de werkzaamheden.

Frauderisico: Risico op een afwijking van materieel belang als gevolg van doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management.

Het management bevindt zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Een incentive van het college of management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren. Onze beroepsregels schrijven voor dat de accountant dit risico in zijn controle onderkend.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:
- Analyseren en beoordelen van op basis van risicocriteria geselecteerde journaalposten en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om de nauwkeurigheid van de geselecteerde journaalposten te controleren;
- Analyse van aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- Beoordelen van belangrijke schattingen en de schattingsprocessen van het college of management zoals de waardering van de grondexploitaties, vorderingen en het toereikend zijn van voorzieningen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college bij deze posten;
- Beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening om;
- Doornemen van notulen van vergaderingen van het management, college en de raad.

Wij hebben tijdens onze controle geen bevindingen die wijzen op het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management.

Frauderisico: Opbrengsten uit grondverkopen zijn niet nauwkeurig verantwoord conform het grondprijzen- en gemeentelijk beleid.

De gemeente opereert in een sector met een verhoogd corruptierisico (overheid). Grondverkopen vormen een stroom waarbij individuele transacties van materiele omvang kunnen zijn.. Doordat bij grondtransacties sprake is van een subjectief element ten aanzien van de waardering bestaat er voor de ambtelijke organisatie en management gelegenheid om de organisatie te benadelen ten behoeve van persoonlijk gewin. Er is sprake van een verhoogd risico ten aanzien van de prijsvorming bij deze materiele transacties.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:
- Wij hebben opzet en bestaan vastgesteld van de interne beheersing omtrent de totstandkoming en de prijsvorming van grondverkopen.
- Wij hebben getoetst of de verkooptransacties aangegaan zijn in overeenstemming met de Nota Grondbeleid en tegen marktconforme voorwaarden.

Wij hebben tijdens onze controle geconstateerd dat de gehanteerde prijzen bij grondverkopen in overeenstemming zijn met de Nota Grondbeleid.

Opdracht, scope en uitkomsten

Frauderisico: Risico dat inkoopcontracten (waaronder aanbestedingen), grondaankopen en investeringen worden aangegaan op basis van corrupt handelen.

De gemeente opereert in een sector met een verhoogd corruptierisico (overheid). Bovendien lopen er door de gemeente transactiestromen met een relatief grote omvang (transactie risico). Er is hierdoor sprake van een verhoogd inherent risico dat er materiële transacties worden aangegaan op basis van corrupt handelen (ondermijning).

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Het bestaan vastgesteld van de interne beheersing omtrent de totstandkoming van materiële transacties en de werking vastgesteld van de functiescheiding in de totstandkoming van grote transacties.
- Het beoordelen van de totstandkoming van de marktconformiteit van de overige inkopen, groter dan de uitvoeringsmaterialiteit en kleiner dan de Europese aanbestedingsgrens van werken.
- Door middel van het uitvoeren van een spendanalyse hebben wij gecontroleerd of inkopen groter dan €215.000 voor diensten en leveringen en €5.382.000 voor werken, over de afgelopen vier jaar, rechtmatig zijn aanbesteed.

Wij hebben tijdens onze controle geen indicaties aangetroffen voor totstandkoming van transacties op basis van corrupt handelen.

Frauderisico: Onterechte betalingen, danwel betalingen aan niet-rechthebbende, doordat onjuiste mutaties doorgevoerd worden in crediteurenstamgegevens waardoor bankrekeningnummers van crediteuren in de betaling niet juist zijn.

Gedurende 2023 hebben wij niet kunnen vaststellen dat het 4-ogen principe heeft plaatsgevonden bij het wijzigen van crediteurenstamgegevens. Als gevolg hiervan hebben wij een frauderisico geidentificeerd.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Data-analyse op uitgaande betalingen. Hierbij hebben we een integrale controle uitgevoerd ten aanzien van de juistheid van de bankrekeningnummers behorend bij de naam en het aantal rekeningnummers per crediteur.
- Uitkomsten van bovenstaande data-analyse onderzocht middels aansluiting met onderliggende facturen, correspondentie en gegevens uit het handelsregister.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot concrete aanwijzingen van fraude of vermoedens van fraude met betrekking tot onterechte betalingen.

Continuïteit
Als onderdeel van de vereisten voor de nieuwe controleverklaring hebben wij ook de continuïteitsveronderstelling getoetst. Op basis van de begroting 2024-2027 zien wij dat de gemeente een sluitende begroting heeft tot en met 2025. Vanaf het ‘ravijnjaar’ 2026 wordt geen sluitende begroting verwacht. Op basis van de kaderbrief wordt een sluitende begroting 205-2028 verwacht.

Op basis van de financiële kengetallen stellen wij vast dat de structurele begrotingsruimte voldoende is om financiële tegenvallers op te vangen. Wij stellen hierbij op basis van het weerstandvermogen vast dat deze nagenoeg gelijk is gebleven, of dat deze fors is versterkt. Hierbij valt voornamelijk op dat de netto schuldquote is versterkt ten opzichte van voorgaand jaar.

Samenvattend geven de financiële kengetallen en het begrotingsevenwicht geen aanleiding om de continuïteitsveronderstelling in twijfel te trekken.

Schattingen

Management schattingen
Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen en licht deze toe in de jaarrekening. Wij hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2023 beoordeeld en gecontroleerd. De belangrijkste schattingen in de jaarrekening betreffen:

Schatting	Beoordeling 2023	Beoordeling 2022	Onze zienswijze m.b.t. significante kwalitatieve aspecten en de (mogelijk) kwantitatieve omvang
De waardering van de financiële vaste activa.	Evenwichtig	Evenwichtig	Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de langlopende vorderingen een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw langlopende vorderingen. Dit betreft met name het kapitaalbelang in VOF Braassemerland.
De waardering van grondexploitaties	Evenwichtig	Evenwichtig	Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitatie een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw grondexploitaties. Voor een uiteenzetting hiervan verwijzen wij naar paragraaf “waardering van de grondexploitaties” van dit accountantsverslag.
De waardering van debiteuren en vorderingen	Evenwichtig	Evenwichtig	Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de vorderingen een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw vorderingen.
De waardering van de voorzieningen	Evenwichtig	Evenwichtig	Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de voorzieningen een evenwichtig beeld geven van de toereikendheid van de voorzieningen. Wel vragen we het college de blijvende aandacht van de financiële onderbouwing van de onderhoudsvoorzieningen.

Controleverschil | Voorzichtig | Evenwichtig | Optimistisch | Controleverschil

Belangrijkste bevindingen

De rechtmatigheidsverantwoording

Inleiding
Tot en met boekjaar 2022 verstrekten wij als accountant zelfstandig een oordeel over de rechtmatige totstandkoming van de lasten, de baten en de balansmutaties op basis van de controle in onze controleverklaring. Dit rechtmatigheidsoordeel betrof een oordeel of deze transacties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de door de gemeenteraad vastgestelde kaders zoals de begroting en de gemeentelijke verordeningen en met de bepalingen in de relevante wet- en regelgeving.

Met ingang van boekjaar 2023 wordt een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen in de jaarrekening. In deze rechtmatigheidsverantwoording legt het college verantwoording af. Alle rechtmatigheidsafwijkingen (individueel en/of cumulatief) boven de door u als raad vastgestelde verantwoordingsgrens worden in de rechtmatigheidsverantwoording benoemd. Ons getrouwheidsoordeel over het getrouwe beeld van de grootte en samenstelling van zowel de baten, lasten als van de activa en passiva ziet ook toe op de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording en daarmee op de juistheid en volledigheid van de in de rechtmatigheidsverantwoording vermelde rechtmatigheidsfouten en de financiële rechtmatigheid met inachtneming van de verantwoordinggrens.

Bij het verantwoorden over de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening zijn negen rechtmatigheidscriteria van toepassing. Zes criteria (kunnen) direct van invloed zijn op de posten in de balans en de staat van baten en lasten (zien toe op getrouwheidsaspecten inzake grootte en de samenstelling van zowel de baten en de lasten als van de activa en passiva) en drie criteria zien uitsluitend toe op specifieke rechtmatigheidsaspecten van de baten, lasten en balansmutaties en raken niet de grootte en samenstelling. Het college is verantwoordelijk voor alle negen criteria; in de jaarrekening van het college worden deze afgedekt langs de volgende lijnen:

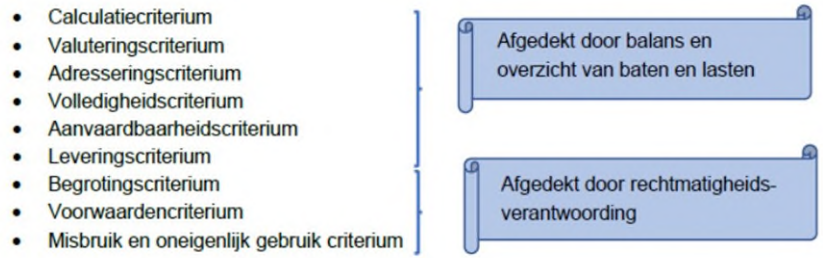

Op grond van Kadernota rechtmatigheid wordt over de criteria die direct van invloed zijn op de verslaggeving c.q. het getrouwe beeld van de jaarrekening niet gerapporteerd in de rechtmatigheidsverantwoording. In de rechtmatigheids-verantwoording komen dus alleen de drie rechtmatigheidscriteria tot uitdrukking die aanvullend zijn op de criteria die ook gelden voor getrouwheid, te weten: het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium en misbruik en oneigenlijk gebruik.

Begrotingscriterium
De rechtmatigheidsverantwoording bevat belangrijke informatie voor het (politieke) verantwoordingsdebat van de gemeenteraad met het college.

U stelt als raad met het vaststellen van de begroting de budgettaire kaders voor de uitgaven, investeringen en reservemutaties vast. Met het vaststellen van de geactualiseerde financiële verordening heeft u vastgelegd op welke wijze binnen uw gemeente om moet worden gegaan met begrotingsoverschrijdingen en welke begrotingsonrechtmatigheden als acceptabel worden beschouwd (dus wel onrechtmatig, maar acceptabel). In de Kadernota rechtmatigheid beveelt de commissie BBV daarnaast aan dat het college de afwijkingen op het begrotingscriterium nader toelicht in de paragraaf bedrijfsvoering in het jaarverslag. Er is sprake van een begrotingsonrechtmatigheid als het college bij de realisatie van doelen en het realiseren van activiteiten de door de gemeenteraad vastgestelde budgetten voor wat betreft de lasten of investeringsbudgetten overschrijdt (1), toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves doorvoert die niet door de gemeenteraad zijn vastgesteld (2) en als bij onderschrijdingen van lasten of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten dan begroot de begroting niet tijdig met begrotingswijzigingen is aangepast (3).

Wij hebben vastgesteld dat het college de afwijkingen ten opzichte van de geautoriseerde begroting en kredieten en de kaders, zoals die door de gemeenteraad zijn vastgesteld en die individueel en/of cumulatief de verantwoordingsgrens overschrijden, juist en volledig heeft opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording en dat de bepalingen uit de financiële verordening inzake acceptabele overschrijdingen juist zijn toegepast..

De rechtmatigheidsverantwoording

Voorwaardencriterium
Het voorwaardencriterium ziet toe op voorwaarden die gelden voor de uitvoering van de financiële beheershandelingen. Deze voorwaarden komen voort uit externe en interne regelgeving en hebben betrekking op aspecten zoals: doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur voor zover deze relevant zijn voor de financiële rechtmatigheid. In het door u vastgestelde normenkader is een inventarisatie van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving opgenomen. Het niet in acht nemen van de geldende voorwaarden bij *financiële beheershandelingen* leidt tot een onrechtmatigheid die het college moet toelichten in de rechtmatigheidsverantwoording als de verantwoordingsgrens (op basis van individuele en/of cumulatieve onrechtmatigheden) wordt overschreden.

Een belangrijk onderdeel van het voorwaardencriterium is de naleving van de (Europese) aanbestedingsrichtlijnen. Uit de controle op de rechtmatigheid van de inkopen blijkt dat voor enkele gemeentelijke inkooptrajecten met een inkoopwaarde van in totaal € 91.665 niet de juiste procedure is gevolgd. Dit bedrag is daarom als rechtmatigheidsfout aangemerkt. Deze wordt veroorzaakt doordat bij overschrijdingen van het drempelbedrag er ten onrechte niet conform het Europees regime is aanbesteed of doordat er sprake is van een uitzondering op de aanbestedingsregels zonder dat daar een adequate juridisch pleitbaar standpunt is ingenomen.

Er zijn echter ook voorwaarden waar geen mogelijke financieel gevolg aan is verbonden. Dan is er sprake van een formele rechtmatigheidsfout. Deze situatie doet zich ook voor bij het niet naleven van de Kasgeldlimiet en Renterisiconorm van de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). Volgens een stellige uitspraak van de Commissie-BBV betreffen deze afwijkingen van het voorwaardencriterium formele rechtmatigheidsfouten die in de paragraaf bedrijfsvoering worden gerapporteerd. Ten aanzien van de naleving van de renterisiconorm, het kasgeldlimiet en de naleving schatkistbankieren merken wij op dat de gemeente Kaag en Braassem zich aan de wettelijke normen heeft gehouden, zoals ook toereikend is toegelicht in de paragraaf financiering respectievelijk de jaarrekening.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O)
Het college is verantwoordelijk voor het inrichten van effectieve maatregelen ter voorkoming van misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsregels om overheidssubsidies en bijdragen te ontvangen dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen. Deze maatregelen hangen veelal samen met de interne beheersing ter borging van het voorwaardencriterium. Het college heeft in de rechtmatigheidsverantwoording een uitspraak gedaan in hoeverre het M&O-beleid feitelijk wordt nageleefd en of de getroffen maatregelen effectief werken.

De Nota Misbruik & oneigenlijk gebruik 2023 e.v. is 27-02-2024 vastgesteld.

Financiële verordening Kaag en Braassem 2023

In de Financiële verordening Kaag en Braassem 2023 is in artikel 16 het uitgangspunt opgenomen dat iedere overschrijding van het geautoriseerd programmalastenbudget als begrotingsonrechtmatig wordt beschouwd.

De na het moment van de door de raad laatst vastgestelde tussentijdse rapportage over het betreffend verslagjaar geconstateerde over- en/of onderschrijdingen van programmabaten-budgetten resp. onderschrijdingen van programmalasten- en/of investeringskredietbudgetten voor dat verslagjaar betreffen op zichzelf acceptabele begrotingsonrechtmatigheden, mits deze soort afwijking(en) uiterlijk bij of met de jaarrekening over dat verslagjaar aan de raad worden gemeld en toegelicht.

Wij adviseren u om het onderscheid tot onrechtmatigheden en acceptabele begrotingsonrechtmatigheden helderder te definiëren in uw financiële verordening.
Daarnaast adviseren wij u om artikel 29 lid 5 zodanig aan te passen dat begrotingsonrechtmatigheden die passen binnen het bestaande beleid niet meer dienen te worden toegelicht in de rechtmatigheidsverantwoording. Desgewenst zou dit in de bedrijfsvoeringsparagraaf kunnen.

Grondexploitaties

Algemeen
De waardering van de grondexploitaties is gebaseerd op diverse schattingen en aannames. De schattingsonzekerheid is door alle externe ontwikkelingen de afgelopen jaren hoog en vormt daarom een significant risico in onze controleaanpak. De complexiteit in de projectontwikkeling omvat de volgende risico's:

- De vraag naar (betaalbare) woningen is fors hoger dan het aanbod.
- Stijgende energie- en grondstofprijzen.
- Krapte op de arbeidsmarkt.
- Stikstofproblematiek.
- Beschikbaarheid van aansluitingen nutsvoorzieningen.
- Verduurzamingsopgave.
- Stijgende rente.
- Macro-economische factoren zijn minder stabiel.

De hogere onzekerheid en volatiliteit in de gehanteerde aannames kan doorwerken in het verwachte eindresultaat en de waardering van uw grondexploitaties. Deze hogere mate van onzekerheid maakt het belangrijker om een adequate toelichting op te nemen in de jaarrekening. De Gemeente Kaag en Braassem heeft in de jaarrekening hier toereikend invulling aan gegeven. Op basis van enkele scenario's leidt de schattingsonzekerheid in het worst case scenario, tot een verslechtering van het eindresultaat van € 2,1 miljoen.

Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering in opzet en bestaan getoetst en aanvullend gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Wij achten de waardering en de toelichting op de schattingsonzekerheden aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen redelijk.

Waardering inclusief specifieke projectrisico's
Hieronder hebben wij de ontwikkeling van uw grondexploitatie gedurende de afgelopen vier jaar weergegeven.

Grafiek ontwikkeling grondexploitaties (x € 1.000)

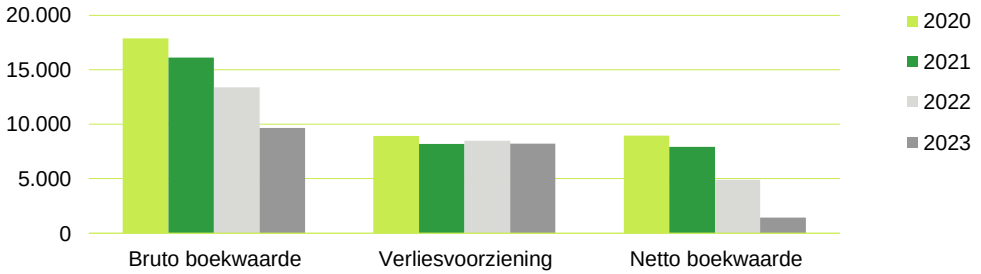

Ten opzichte van 31 december 2022 is de boekwaarde van de post grondexploitatie gewijzigd van € 4,8 miljoen naar € 1,4 miljoen. De wijziging van de boekwaarde gedurende 2023 is als volgt samen te vatten:

(x € 1.000)	2022	2023
Boekwaarde per 1 januari	7.932	4.893
Investeringen	1.781	1.164
Grondverkopen	-4.515	-4.887
Tussentijdse winstneming/afgesloten projecten		
Mutatie verliesvoorziening	-305	257
Boekwaarde per 31 december	**4.893**	**1.427**

Grondexploitaties

Waardering inclusief specifieke projectrisico's
De grondexploitaties van de Gemeente Kaag en Braassem lopen steeds meer richting het einde van hun looptijd, daarmee daalt de boekwaarde en het risicoprofiel ten opzichte van voorgaande jaren.

Tevens is in 2023 het stelsel voor omzetverantwoording gewijzigd ten opzichte van eerdere boekjaren. De opbrengsten uit grondverkopen worden in 2023 verantwoord op het moment van economische overdracht van de gronden, ook als juridische levering pas later plaatsvindt. In eerdere boekjaren werden de opbrengsten verantwoord op moment van juridische levering. De verantwoording van de uitgestelde levering leidt tot een lagere boekwaarde per 31-12-2023 van de grondexploitaties van circa € 4,0 miljoen.

De parameters voor de grondexploitaties
De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van de gemaakte schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op waarin schattingen zijn opgenomen. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de door Gemeente Kaag en Braassem gehanteerde uitgangspunten en parameters getoetst.

Parameters	MPG 2023	MPG 2022	Schatting 2023	Schatting 2022
Rente	2,05%	1,75%	●	●
Disconteringsvoet	2,05%	2,0%	●	●
Kostenstijging	2%	2,0%	●	●
Opbrengstenstijging	0%	0%	●	●

Kostenstijging
De gehanteerde parameter voor de kostenstijging ligt in lijn met de landelijke prijsindexcijfers.

Opbrengstenstijging
De opbrengstenstijging speelt zeer beperkt bij de gemeente Kaag en Braassem. Dit komt doordat nagenoeg alle verkoopprijzen vastliggen. Zodoende heeft deze parameter geen invloed.

Schattingsonzekerheden grondexploitaties
De huidige situatie en de onzekerheid over de toekomstige ontwikkelingen betekent een grote schattingsonzekerheid op de verwachte realisatie van uw complexen. Bij een hoge mate van schattingsonzekerheid is het passend om in de jaarrekening hierover een nadere toelichting op te nemen. Belangrijke elementen hierbij zijn:
- Het toelichten van de gehanteerde veronderstellingen.
- Een toelichting (impact / scenario's) over de schattingsonzekerheid.

Wij hebben vastgesteld dat de toelichting in de jaarrekening op pagina 94 en vanaf pagina 81 in de paragraaf grondbeleid in voldoende mate deze onzekerheden weergeeft.

Sociaal domein

Algemeen
De gemeente Kaag en Braassem voert diverse regelingen uit in het sociaal domein waarbij deze taken zijn ondergebracht bij derde partijen. Hieronder hebben wij een overzicht opgenomen van de belangrijkste onderdelen en door wie deze werkzaamheden uitgevoerd worden:

Onderdeel	Uitvoerder	Wijze van uitbesteding	Bepaling last boekjaar
Jeugdwet	GO! / SOZ Holland Rijnland	Opdracht / Mandatering	Afrekening op basis van lumpsum-overeenkomst / verevening
Wmo	Driemaster / Participe / Tom in de buurt	Opdracht	Afrekening op basis van lumpsum-overeenkomst / werkelijke lasten
PGB's	GO! / Participe	Opdracht	Lumpsum / Afrekening op basis van werkelijke lasten
Uitkeringen	Soza Alphen	Mandatering	Afrekening op basis van werkelijke lasten

Verantwoording uitvoerders sociaal domein
Ten behoeve van de afronding van onze controlewerkzaamheden met betrekking tot het sociaal domein hebben wij de controleverklaringen ontvangen van de verschillende uitvoerders. Uit deze rapportages, bestaande uit eindverantwoordingen en controleverklaringen, blijken geen nadere onzekerheden of fouten die boven de rapporteringsdrempel uitkomen.

De jaarrekening van GO! is nog niet beschikbaar. Aangezien het hier gaat om een lumpsum-overeenkomst zijn de lasten die samenhangen met de overeenkomst in de jaarrekening verantwoord. De beschikbare overeenkomsten en nadere afspraken geven toereikende zekerheid in het kader van de jaarrekeningcontrole.

Het valt ons op dat voor het vierde jaar achterelkaar niet alle jaarrekeningen van deze partijen zijn ontvangen. We benadrukken het belang van tijdige aanlevering van deze gegevens in het kader van de beheersing van de zorgleveranciers.

Soza Alphen
De gecontroleerde verantwoording van de gemeente Alphen aan den Rijn over de bestedingen in het Participatiebudget is voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

Serviceorganisatie zorg Holland Rijnland
De gecontroleerde verantwoording van de Service-organisatie zorg Holland Rijnland is ontvangen en voorzien van een goedkeurende controleverklaring. De geconstateerde onzekerheid in de verantwoording is ca 1% van de lasten. Het effect voor de gemeente Kaag en Braassem is daarmee nagenoeg nihil.

Participe
De gecontroleerde verantwoording Participe is ontvangen en voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

Jaarverslag

Jaarverslag
In het jaarverslag worden de beleidsuitgangspunten en beleidsevaluaties zichtbaar. De paragrafen maken deel uit van het jaarverslag en vallen dus niet onder de controle van de jaarrekening. Primair object van de accountantscontrole (op grond van Artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening, waaronder het overzicht van baten en lasten met toelichting en de balans met toelichting, zoals in de jaarstukken 2023 is opgenomen.

Voor de accountantscontrole onderzoeken wij het jaarverslag om vast te stellen of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat en of het jaarverslag alle informatie bevat die op grond van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720 is vereist. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Wij hebben geen strijdigheden geconstateerd tussen de in het jaarverslag opgenomen informatie en het beeld van de jaarrekening en geen materiele afwijkingen gesignaleerd.

Verbonden partijen
Tijdens onze controle besteden wij specifieke aandacht aan de transacties met verbonden partijen van Gemeente Kaag en Braassem. In het kader van onze controle hebben wij vastgesteld dat:
- De (significante transacties met) verbonden partijen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening en paragraaf verbonden partijen.
- Geen sprake is van indicaties voor ongeautoriseerde significante transacties met verbonden partijen, welke indicaties geven voor fraude.
- Geen sprake is van indicaties dat de van toepassing zijnde wet- en regelgeving niet is nageleefd.

Hieronder zijn onze conclusies en aanbevelingen inzake het jaarverslag opgenomen:

Element jaarverslag	Onze waarneming
Vereisten BBV	Uw jaarverslag bevat de vereiste informatie op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en 26 BBV.
Verenigbaar	Uw jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.
Overeenstemming	Wij hebben vastgesteld dat de informatie in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.
Paragrafen	Alle verplichte paragrafen zijn opgenomen en zijn kwalitatief van voldoende niveau.
Informatiewaarde	De toelichtingen zijn goed leesbaar en geven een adequate analyse tussen het uitgevoerde beleid en de financiële gevolgen.
Incidentele baten en lasten	De toelichting op de incidentele baten en lasten voldoet aan de minimaal gestelde eisen.
Fraude	Wij adviseren u om in de toekomst een frauderisicoanalyse op te stellen en ter verbetering van het inzicht de risico’s toe te lichten in het jaarverslag.

SiSa-bijlage en WNT

SiSa-bijlage
Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is.
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is.
- € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage.

In bijlage A bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

WNT verantwoording
Als onderdeel van onze controle hebben wij de naleving van de Wet normering topinkomens (WNT) gecontroleerd. Op basis van deze wet zijn de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector en de uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen wettelijk gemaximeerd. Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. Gedurende 2023 heeft er een wijziging plaatsgevonden van uw topfunctionarissen.

Voor topfunctionarissen geldt naast de maximering van de bezoldiging en eventuele uitkering wegens beëindiging van het dienstverband een publicatieverplichting in de jaarrekening. Deze publicatieverplichtingen geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen met een dienstbetrekking, indien hun bezoldiging het algemene bezoldigingsmaximum (naar rato van de omvang van het dienstverband) overschrijdt.

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2023 niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

Wij willen benadrukken dat de naleving van de anticumulatiebepaling (het nagaan of topfunctionarissen van uw gemeente betrokken zijn bij andere organisatie c.q. nevenactiviteiten hebben welke onder de WNT vallen) overigens geen onderdeel uitmaakt van de controle van de accountant. De WNT-toezichthouders kunnen hier wel zelfstandig onderzoek naar doen en zo nodig handhavend optreden.

Overige bevindingen

Voorziening verlofsparen
De voorziening verlofsparen bedraagt circa € 40.000 per ultimo boekjaar (2022: € nihil). De voorziening bestaat volledig uit uren die zijn ingebracht in de regeling verlofsparen.

Voor het bovenwettelijke verlof dat geen gelijke omvang kent en/of bestaat uit overmatige verlofsaldi of spaarsaldi moet een voorziening worden opgenomen. Er is geen voorziening gevormd voor dit saldo, omdat er volgens de gemeente geen sprake is van een overmatig saldo.

Uit de verdeling tussen het saldo spaarverlof en het bovenwettelijk verlof, is op te maken dat er slechts beperkt gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om verlofsaldi om te zetten in spaarverlof. Het bevorderen van regelmatig verlof onder werknemers is van essentieel belang voor het behoud van een gezonde en vitale werkomgeving.

Wij adviseren u om beleid te ontwikkelen ten aanzien van het opnemen van verlofuren en dit actief na te leven.

SiSa-bijlage
In de SiSa-bijlage heeft u verantwoording afgelegd over 27 SiSa-regelingen, die zeer uiteenlopend van aard zijn. Daarnaast wordt opgemerkt dat de voorwaarden van deze regelingen soms pas beschikbaar worden nadat de betreffende kosten door de gemeente zijn gemaakt, wat het verantwoordingsproces van de SiSa-regelingen aanzienlijk bemoeilijkt. De Gemeente Kaag & Braassem heeft het SiSa-verantwoordingsproces desondanks voldoende op orde.

Om dit proces verder te verbeteren, adviseren wij u om binnen de financiële administratie een veld toe te voegen waarin de kosten kunnen worden gekoppeld aan de specifieke SiSa-regelingen. Hierdoor wordt niet alleen een helder overzicht verkregen van de kosten per regeling, maar wordt ook de transparantie en efficiëntie van het verantwoordingsproces vergroot, omdat u hiermee het extracomptabele proces tot een minimum beperkt.

Juridisch conflict grondexploitatie
Binnen een grondexploitatie is een geschil aanwezig met een bouwbedrijf inzake de verzakking van een dijklichaam. De verwachte uitkomsten voor de gemeente Kaag en Braassem liggen tussen de 0,- en 2,5 miljoen euro.

De gemeente heeft, mede op basis van ingewonnen juridisch advies, geen voorziening getroffen. Het reeds betaalde voorschot om uit de ontstane impasse te geraken, is in de balans verwerkt als vooruitbetaalde kosten.

De schattingsonzekerheid die met deze posten samenhangt, is toereikend toegelicht in de jaarrekening op pagina 101 en pagina 109.

Overige bevindingen

Proces jaarrekeningcontrole
Het proces van de jaarrekening controle is moeizaam verlopen.

- Gedurende de tussentijdse controle waren de VIC-werkzaamheden, tegen de gemaakte afspraken in, niet afgerond. Wij zijn hier tijdig over geïnformeerd.

- Onze controle van de door de VIC uitgevoerde werkzaamheden heeft geleid tot een additionele inspanning, omdat de werkzaamheden niet met de gewenste diepgang zijn uitgevoerd, waardoor controledocumentatie ontbrak. Hiervoor wordt verwezen naar IB-bevinding 1 op pagina 39.

- Gedurende het jaar heeft veelvuldig afstemming plaatsgevonden met de organisatie over (het proces van) de rechtmatigheidsverantwoording.

- Als gevolg hiervan is de jaarrekeningcontrole in twee delen opgesplitst en bleek uitvoering van de controle dicht tegen de deadline noodzakelijk hetgeen niet bijdraagt aan de efficiëntie.

- Daarnaast hebben wij moeilijkheden ervaren met het verkrijgen van de juiste documentatie voor onze IT-audit. Doordat de IT-audit niet tijdig afgerond kon worden, hebben wij onze controleaanpak in een laat stadium moeten herzien vanwege de IT-bevindingen.

- Het balansdossier is daarentegen nauwkeurig en volledig aan ons aangeleverd, waardoor wij de balanswerkzaamheden efficiënt hebben kunnen uitvoeren.

Bovenstaande heeft geleid tot substantiële inefficiënties bij de uitvoering van onze controlewerkzaamheden en aanvullende werkzaamheden van onze kant. Ondanks de ervaren moeilijkheden, hebben wij de samenwerking met de gemeente Kaag en Braassem als prettig ervaren.

Financiële positie

Ontwikkelingen in de jaarcijfers

Verloop van het eigen vermogen van uw gemeente
Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat, bedraagt per 31 december 2023 volgens de jaarrekening € 49,1 miljoen.

Grafiek ontwikkeling eigen vermogen (x € 1.000)

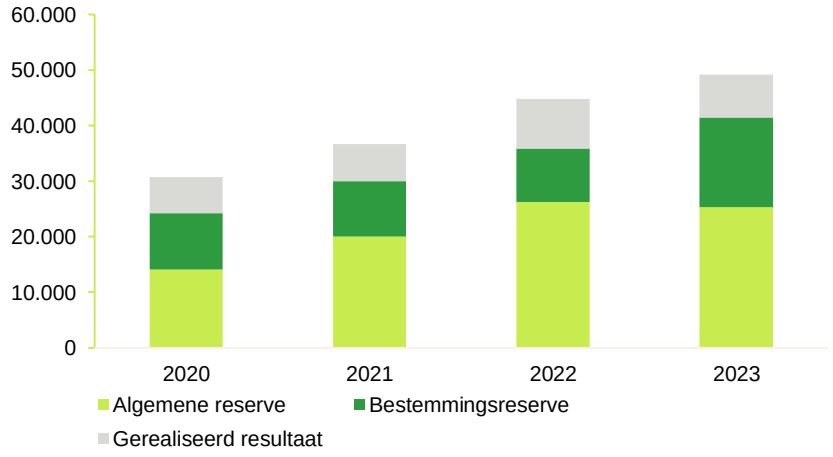

Van de totale reserves ter hoogte van € 49,1 miljoen is € 25,3 miljoen opgenomen als algemene reserve. Het saldo van deze algemene reserve is ten opzichte van voorgaand jaar gedaald met € 1 miljoen. Per saldo is gedurende 2023 € 6,5 miljoen gedoteerd aan de bestemmingsreserves. Het gerealiseerde resultaat in 2023 bedraagt € 7,8 miljoen.

Analyse van het resultaat
Het resultaat voor mutaties in de reserves laat een positief saldo zien. Het gerealiseerde resultaat bedraagt afgerond € 7,8 miljoen positief. In de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening wordt vanaf pagina 107 in hoofdlijnen een verklaring gegeven voor de afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

De belangrijkste afwijkingen zien toe op:
- Hogere lasten en hogere baten uit hoofde van noodopvang Oekraïne (per saldo 2,6 miljoen euro voordeel)
- Actualisatie grondexploitaties (0,5 miljoen euro)
- Lagere lasten overhead (1,85 miljoen euro)

Een groot deel van bovenstaande oorzaken kon niet in een eerder stadium voorzien worden, enkele afwijkingen ons inziens mogelijk wel. We adviseren u, in lijn met de aanbevelingen van de commissie BBV om meer aandacht te hebben voor afwijkingen op baten en lasten, niet zijnde begrotingsoverschrijdingen. Doorlopend is het advies de afwijkingen nader te analyseren waarom deze pas bij het opstellen van de jaarrekening inzichtelijk waren, zodat voordelen eerder richting de raad gemeld kunnen worden.

Financiële positie

Weerstandsvermogen en financiële kengetallen
De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden bezien.

Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Hieronder hebben wij de ontwikkelingen in uw kengetallen en een relatie naar de landelijke ontwikkelingen weergegeven:

Kengetallen in %	Gemeente Kaag en Braassem		Landelijk	
	2023	2022	2023	2022
Netto schuldquote	40	49	71	39
Netto schuldquote gecorrigeerd	29	37	65	33
Solvabiliteit	44	42	31	39
Grondexploitaties	2	7	6	6
Belastingcapaciteit	114	114	105	102
Structurele exploitatieruimte	10%	10%	0,5	5,2

We constateren dat de financiële kengetallen van de Gemeente Kaag en Braassem op nagenoeg alle punten beter zijn dan het landelijke gemiddelde.

Het kengetal schuldquote is gedaald in 2023 en is fors onder het landelijk gemiddelde.

De solvabiliteit neemt licht toe naar 44% in 2023. De VNG hanteert een signaalwaarde als de solvabiliteit onder de 20% komt. Aan de bovenkant oordeelt het VNG dat een solvabiliteit boven de 50% als zeer goed aan te merken is. De Gemeente Kaag en Braassem kent derhalve een gezonde financieringspositie.

Het kengetal grondexploitatie geeft weer hoe de waarde van de in exploitatie genomen gronden zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten,

Belastingcapaciteit: de lastendruk in de Gemeente Kaag en Braassem ten opzichte van het landelijk gemiddelde bedraagt 114%.

Op basis van het kengetal “structurele exploitatieruimte” blijkt dat er beperkte structurele begrotingsruimte is om tekorten of extra lasten binnen de huidige begroting op te vangen

Financiële positie

Weerstandsvermogen en risicobeheersing
In de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag is een toelichting opgenomen op de weerstandscapaciteit van de gemeente. Op basis van de inventarisatie van de geïdentificeerde risico's, waarbij rekening wordt gehouden met kans op voordoen en financiële impact, wordt berekend welk bedrag benodigd is ter dekking van de geïdentificeerde risico's. Hierbij wordt verondersteld dat alle risico's zich nooit tegelijk voordoen.

Hiernaast is het verloop over de afgelopen 3 jaar weergegeven inclusief een kwalificatie van de weerstandsratio. De incidentele weerstandscapaciteit is voornamelijk opgebouwd vanuit de algemene reserves, de structurele weerstandscapaciteit vanuit de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien. De weerstandsratio kwalificeert als "uitstekend".

De grootste door uw gemeente geïdentificeerde risico zijn:
- Extra ondersteuning armoedebestrijding (75% * 1,1 miljoen)
- Bouwgeschillen (50% * 1,2 miljoen)
- Hogere kosten jeugdhulp (75% * 0,75 miljoen)
- Stijging bouwkosten (20% * 2,5 miljoen)

We merken op dat in de incidentele weerstandscapaciteit voldoende is om de incidentele risico's op te vangen.

	2022	2022	2021
Weerstandscapaciteit	€ 25.300	€ 26.242	€ 20.005
Risico's	€ 2.800	€ 2.676	€ 2.154
Weerstandsratio	**9,0**	**9,81**	**9,29**

Weerstandsratio	Betekenis
>= 2.0	Uitstekend
1.4 < 2.0	Ruim voldoende
1.0 < 1.4	Voldoende
0.8 < 1.0	Matig
0.6 < 0.8	Onvoldoende
< 0.6	Ruim onvoldoende

Bevindingen interne beheersing

Bevindingen interne beheersing

Algemeen
Wij hebben nog geen management letter uitgebracht naar aanleiding van onze tussentijdse controle over 2023. Deze rapportage maakt onderdeel uit van dit accountantsverslag. Onze doelstelling van deze tussentijdse controle is om een beeld te krijgen of de interne beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle toereikend zijn in het kader van onze opdracht tot de controle van de jaarrekening van uw gemeente.

Uit onze werkzaamheden blijkt dat uw interne beheersing is in algemene zin in opzet toereikend is. De belangrijkste bevindingen hebben betrekking op uw IT-omgeving en de zichtbaarheid van uitgevoerde interne controles. Op basis van de uitgevoerde gegevensgerichte controlewerkzaamheden hebben we hier toereikende zekerheid over gekregen.

Dit beeld is in belangrijke mate bepalend voor onze risico-inschatting en hiermee voor de omvang en diepgang van onze werkzaamheden die wij bij de jaarrekeningcontrole moeten uitvoeren teneinde de gewenste zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening géén materiële fouten bevat.

Automatisering
De automatiseringsomgeving van de gemeente Kaag en Braassem wordt voor een deel uitgevoerd door de BVO Rijn en Braassem. U blijft echter zelf verantwoordelijk voor de betrouwbare en continue werking van uw IT-omgeving. Op de volgende pagina’s rapporteren wij over onze zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.

Overige bevindingen interne beheersing
De interne beheersing binnen uw gemeente is over het algehele beeld toereikend. Uw gemeente moet op het gebied van interne beheersing nog verdere stappen zetten (zie ook detailbevindingen verderop). Om alle financiële uitdagingen voor uw gemeente in de komende tijd in goede banen te leiden worden hoge eisen aan het planning- en control instrumentarium, alsmede het interne beheersingssysteem gesteld. De aanstaande invoering van de rechtmatigheidsverantwoording door het college stelt hogere eisen aan het interne beheersingssysteem. De aanwezigheid van een adequaat intern (financieel) beheersingssysteem is daarbij een essentiële randvoorwaarde om te kunnen bijsturen en de betrouwbaarheid van financiële informatie en verslaglegging is van groot belang om dit tijdig en goed te kunnen doen.

De detailbevindingen zijn opgenomen vanaf pagina 35.

Bevindingen IT-omgeving

Detailbevindingen interne beheersing - IT General Controls

IT General Controls
Veel handelingen die binnen organisaties plaatsvinden, worden geregistreerd door middel van automatisering. Daarbij zijn diverse interne beheersingsmaatregelen steeds vaker geautomatiseerd in softwarepakketten. Wij onderzoeken daarom de beheersing van uw IT-omgeving en rapporteren daarover in deze managementletter.

Op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden hebben wij onze inschatting van de kwaliteit van uw IT-systeem en/of applicaties opgenomen. Hierbij hebben wij de volgende onderverdeling gemaakt om de kwaliteit weer te geven:

- Benodigd, verbetering op (korte) termijn
- Adviespunt, verdere aanscherping mogelijk
- Op dit moment voldoende

Bij het uitvoeren van onze werkzaamheden hebben wij gekeken naar de algemene onderwerpen rondom de beheersing van uw IT omgeving zoals in de tabel rechts opgenomen. Op de navolgende pagina's zullen wij onze bevindingen rapporteren.

Onderwerp	
Toegangs-beveiliging	Bij het toetsen van 'toegangsbeveiliging' wordt onderzocht of de inrichting van de IT-omgeving de authenticiteit van de gebruiker van een gebruikersaccount borgt. Vervolgens onderzoeken wij de mogelijkheden voor het 'steunen' op autorisaties en de processen rondom het verstrekken, muteren en ontnemen van autorisaties binnen de omgeving. Wanneer de randvoorwaarden hiervoor voldoende aanwezig zijn, kunnen wij in de controle gebruikmaken van ingerichte functiescheiding in het systeem. Een adequate inrichting kan preventief risico's voor uw organisaties beperken en tegelijkertijd efficiencyvoordelen opleveren in de controle.
Wijzigings-beheer	Bij het toetsen van 'wijzigingsbeheer' ofwel change management wordt vastgesteld dat wijzigingen aan de applicatie op gestructureerde en gecontroleerde wijze worden doorgevoerd. Voor uw organisatie heeft wijzigingsbeheer ten doel om te voorkomen dat applicaties zich niet gedragen zoals u verwacht na een wijziging in de software, resulterend in, wellicht niet opgemerkte, (financiële) gevolgen.
Continuïteits-maatregelen en beveiliging	Onder de noemer continuïteit en beveiliging krijgen wij inzicht in uw beheersing van risico's gericht op continuïteit van uw bedrijfsvoering. Hierbij kan discontinuïteit worden veroorzaakt door menselijk of technisch falen, maar ook door interne of externe kwaadwillenden. Voor continuïteit zijn met name het punt in de tijd tot waar u gegevens bij discontinuïteit kunt herstellen en de tijd die het kost om tot een normale bedrijfsvoering te komen bij discontinuïteit van belang. Hiernaast schatten wij uw beheersing van cyber risico's in.
Adviespunten zonder directe impact	Het is voor ons van belang om inzicht te krijgen in de verantwoordelijkheden die binnen de organisatie zijn ingericht – of met andere organisaties overeen zijn gekomen (uitbesteding) – ten aanzien van de beheersing van de IT-omgeving. Hierbij kijken wij naar beleidsstukken ten aanzien van IT-strategie, beveiliging en functiescheiding. Ook de interne beheersingsmaatregelen die al dan niet zijn ingericht binnen de IT-omgevingen zijn onderdeel van onze scope. Indien maatregelen periodiek worden uitgevoerd, kunnen wij hier gebruik van maken in de jaarrekeningcontrole. Deze adviespunten hebben niet een directe impact op onze controlewerkzaamheden, maar zijn wel wenselijk.

Detailbevindingen interne beheersing - Toegangsbeveiliging Netwerk

2023	Authenticatie	Autorisatie
	○ ● ○	○ ● ○

	Authenticatie	Autorisatie
Bevinding	De wachtwoordinstellingen van de domain policy voldoen aan de best practice van Baker Tilly. Echter, hebben wij niet kunnen vaststellen of er gebruikers uitgezonderd zijn van de domain policy. Hierdoor kunnen wij niet steunen op authenticatie.	De hoge rechten voor het netwerk zijn belegd bij onafhankelijke functionarissen in het kader van de jaarrekening controle. Echter, hebben wij geconstateerd dat er geen procedure is voor het periodiek controleren van gebruikersrechten en rollen.
Risico	Het risico bestaat dat ongeautoriseerde toegang wordt verkregen tot de accounts van gebruikers indien de wachtwoordinstellingen niet worden nageleefd. Hierdoor kunnen ingerichte functiescheiding doorbroken worden	Er bestaat het risico dat door het niet uitvoeren van periodiek controle op gebruikersrechten en rollen, accounts van medewerkers die uit dienst getreden zijn actief blijven in het systeem. Verder kunnen rechten toegekend worden aan gebruikers die verder reiken dan ze nodig hebben voor hun dagelijkse werkzaamheden, omdat er sprake van een functie- autorisatiematrix. Dit leidt tot ongeautoriseerde toegang en eventuele datalekken.
Aanbeveling	Wij adviseren u om na te gaan of iedereen de domain policy naleeft en deze periodiek te beoordelen en vast te leggen.	We raden aan om een autorisatie matrix op te stellen en een proces voor het periodiek controleren van rechten en rollen.
Gevolgen voor de jaarrekening- controle	De accountant kan niet steunen op authenticatie en autorisaties in de applicatie en daarmee niet op functiescheiding.	
Management commentaar		

Detailbevindingen interne beheersing - Toegangsbeveiliging & wijzigingsbeheer Key2Financien

2023	Authenticatie	Autorisatie	Wijzigingsbeheer
	○ ○ ●	○ ○ ●	○ ● ○

	Authenticatie	Autorisatie	Wijzigingsbeheer
Bevinding	De wachtwoordinstellingen voldoen niet aan de best practice van Baker Tilly. Daarnaast wordt er geen MFA afgedwongen.	De hoge rechten voor Key2Financien zijn niet belegd bij onafhankelijke functionarissen in het kader van de jaarrekening controle.	Wij hebben geen adequate procedure kunnen vaststellen voor het doorvoeren van wijzigingen in de applicatie. Echter, hebben wij na inspectie van de release notes geen uitzonderingen voor de jaarrekening controle vastgesteld.
Risico	Het risico bestaat dat ongeautoriseerde toegang wordt verkregen tot de accounts van gebruikers. Hierdoor kan de ingerichte functiescheiding doorbroken worden.	Externe medewerkers van de financiële afdeling hebben hoge rechten om wijzigingen in de financiële applicatie en autorisaties door te voeren. Dit is een verhoogd risico en doorbreekt de functiescheiding	Hiermee zijn de risico's op het gebied van wijzigingsbeheer gereduceerd tot een gematigd niveau. Het risico van ontoereikend wijzigingsbeheer is dat niet geteste wijzigingen kunnen worden doorgevoerd, wat de integriteit, beschikbaarheid en vertrouwelijkheid van systemen en gegevens in gevaar kan brengen.
Aanbeveling	Wij adviseren u na te gaan of adequate wachtwoordinstellingen mogelijk zijn in netwerk. Deze te implementeren en te bewaken.	Wij raden u aan om de hoge rechten aan medewerkers toe te kennen die niet betrokken zijn bij het financiële proces. Dit in combinatie met de ontwikkeling van een procedure voor het toekennen/intrekken en het periodiek controleren van rechten.	Wij raden aan om samen met de leverancier een proces te ontwerpen waarbij releases duidelijk worden beschreven, getest en gecommuniceerd.
Gevolgen voor de jaarrekening-controle	De accountant kan niet steunen op authenticatie en autorisaties in de applicatie en daarmee niet op functiescheiding. Dit houdt in dat er door de accountant (aanvullende) gegevensgerichte werkzaamheden moeten worden uitgevoerd. Dit heeft geleid tot aanvullende werkzaamheden ten aanzien van wijzigingen van crediteurenstamgegevens, omdat er niet gesteund kan worden op het 4-ogen-principe binnen dit proces. Daarnaast leidt dit er toe dat er niet gesteund kan worden op de functiescheidingen die u binnen Key2 Key2Financien heeft ingeregeld, omdat niet kan worden vastgesteld dat de controles zijn uitgevoerd door de daartoe bevoegde personen.		
Management commentaar			

Detailbevindingen interne beheersing - Toegangsbeveiliging & wijzigingsbeheer Motion Pro

2023	Authenticatie	Autorisatie	Wijzigingsbeheer
	○ ● ○	○ ○ ●	○ ● ○

	Authenticatie	Autorisatie	Wijzigingsbeheer
Bevinding	Voor het inloggen op Motion Pro is er sprake van Single-Sign-On (SSO). Hierbij zijn de wachtwoordinstellingen van het netwerk van toepassing. De domain policy voldoet aan de best practice van Baker Tilly. Echter hebben we niet kunnen vaststellen of gebruikers uitgezonderd zijn van deze domain policy.	De hoge rechten voor Motion Pro zijn niet belegd bij onafhankelijke functionarissen in het kader van de jaarrekening controle.	Ten aanzien van Motion Pro wordt een ISAE3402 Type II-verklaring verkregen. Op het IT-aandachtsgebied steunen wij op opzet, bestaan en werking van IT-beheersmaatregelen die worden uitgevoerd door de serviceorganisatie. Op het moment van onze controle was de ISAE3402 Type II-verklaring 2023 ten aanzien van Motion Pro nog niet beschikbaar. Beoordeling hiervan zal later plaatsvinden Wij verwachten geen uitzonderingen met impact op de jaarrekening.
Risico	Het risico bestaat dat ongeautoriseerde toegang wordt verkregen tot de accounts van gebruikers indien de wachtwoordinstellingen niet worden nageleefd. Hierdoor kan de ingerichte functiescheiding doorbroken worden.	Medewerkers van de afdeling personeel hebben hoge rechten om wijzigingen in de personeelsadministratie applicatie en autorisaties door te voeren. Dit is een verhoogd risico en doorbreekt de functiescheiding.	Het risico bestaat dat bevindingen uit de ISAE rapportage van Motion Pro niet tijdig worden opgemerkt en geadresseerd.
Aanbeveling	Wij adviseren jullie om na te gaan of iedereen de domain policy naleeft en deze periodiek te beoordelen en vast te leggen.	Wij raden u aan om de hoge rechten aan medewerkers toe te kennen die niet betrokken zijn bij het personeelsadministratie proces. Dit in combinatie met de ontwikkeling van een procedure voor het toekennen/intrekken en het periodiek controleren van rechten.	Wij raden aan om de ISAE 3402 jaarlijks formeel door te nemen en dit vast te leggen.
Gevolgen voor de jaarrekening-controle	De accountant kan niet steunen op authenticatie en autorisaties in de applicatie en daarmee niet op functiescheiding. Dit houdt in dat er door de accountant (aanvullende) gegevensgerichte werkzaamheden moeten worden uitgevoerd.		
Management commentaar			

Logische toegangsbeveiliging

Wij onderscheiden vijf bouwstenen ten aanzien van toegangsbeveiliging, waarbij bouwstenen gestapeld, naast een sterke IT-beheersing, ook de meeste controlezekerheid oplevert. Beperkingen in de onderliggende steen zorgen voor een verzwakking van de bovenliggende stenen. In het onderstaande figuur zijn de bouwstenen schematisch weergegeven.

Authenticatie

Databases: Basis voor toegangsbeveiliging van een applicatie is dat de applicatie de enige toegangspoort is en dat niet rechtstreeks op de database gemuteerd kan worden.

Wachtwoorden: Sterke, regelmatig wijzigende wachtwoorden voor applicaties en databases zijn de basis voor toegangs-beveiliging, samenhangend met bewustzijn bij medewerkers.

Autorisatie

Hoge rechten: Voor het beheersen van autorisaties is het cruciaal dat de rechten tot het aanpassen van rechten zijn beperkt tot medewerkers die geen belang hebben bij aanpassingen.

Gewenste situatie: Iedere organisatie zal moeten bepalen wat de “SOLL-positie” is ten aanzien van rechten, met name gericht op kritische functie-scheidingen

Beheersen mutaties: Wanneer de gewenste situatie is ingericht, verwachten wij een beheerst proces ten aanzien van het toekennen, ontnemen en wijzigen van rechten, inclusief monitoring en controle.

Wijzigingsbeheer

Bij het doorvoeren van wijzigingen in software-omgevingen ontstaan risico's voor de bedrijfs-voering van uw organisatie. Wij verwachten daarom dat het proces voor wijzigingen een proces doorloopt, waarmee de risico's die gelopen worden, zijn ingeschat, worden geadresseerd en dat hierop maatregelen genomen worden. Wij hebben hiernaast aangegeven wat wij verwachten per fase. Onder wijzigingen verstaan wij niet alleen nieuwe versie updates, maar ook aanpas-singen in (kritieke) systeemconfiguraties.

Proces	Onze verwachting
Risico inschatting	Voor iedere softwarewijziging is het relevant om te beoordelen wat de risico's zijn die de wijziging met zich meebrengt voor de hoofdprocessen. Daarnaast moet beoordeeld worden welke geïdentificeerde technische en organisatorische wijzigingsrisico's er spelen bij het uitvoeren van de change, in het bijzonder wanneer er sprake is van maatwerk. Hiermee beoordeelt u per wijziging welke nieuwe of gewijzigde functionaliteit een risico vormt voor een goede werking van uw bedrijfsvoering.
Opstellen testplan en aanpak	Vanuit de geïdentificeerde risico's kan een testplan worden gemaakt, waarin de te testen elementen van de software benoemd zijn evenals de inhoudelijk uit te voeren testwerkzaamheden op deze elementen. Belangrijke elementen hierin zijn go/no-go momenten, het maken van een back-up voor implementatie, een fall-back scenario in het geval een implementatie mislukt en het definiëren van de impact op de organisatie (denk bijvoorbeeld aan het opleiden van medewerkers).
Testen en documenteren	Softwarewijzigingen kunnen gestructureerd worden getest na het correct uitvoeren van de voorgaande twee stappen. Het maken van een gedegen vastlegging van testwerkzaamheden is van belang voor de aantoonbaarheid en controleerbaarheid van de uitgevoerde stappen. Daarnaast kan de vastlegging van testwerkzaamheden een belangrijke bron van informatie zijn als er onverhoopt na het doorvoeren van de wijziging toch verstoringen van uw bedrijfsvoering optreden.
Gebruikers acceptatie	Een wijziging is pas effectief als deze niet alleen is geaccepteerd vanuit een technisch oogpunt, maar ook vanuit de gebruikersorganisatie. Wij verwachten daarom een formele goedkeuring vanuit de gebruikersorganisatie, zowel voor implementatie als na de implementatie. Het kan natuurlijk ook voorkomen dat het nodig is om gebruikers te informeren over bijzonderheden als gevolg van de wijziging, zoals veranderingen in de werkwijze of aandachtspunten bij het gebruik van de applicatie.

Bevindingen interne beheersing

Significante bevindingen

Bedrijfsprocessen

Deze managementletter bevat onze bevindingen die zijn gebaseerd op onze werkzaamheden in het kader van de jaarrekeningcontrole voor het jaar eindigend op 31 december 2023. Deze werkzaamheden zijn dan ook niet gericht op het geven van een oordeel over de interne beheersing van uw organisatie als geheel.

Voorgaand jaren hebben wij tijdens onze besprekingen met u diverse aanbevelingen benoemd ter verdere optimalisering van de bestaande administratieve organisatie en interne beheersing. In deze managementletter geven wij u een schriftelijke update van onze bevindingen.

In het overzicht hiernaast zijn de bevindingen met prioriteit ‘hoog’ en ‘gemiddeld’ opgenomen. Een totaaloverzicht van de detailbevindingen is verderop toegelicht.

In de tabel rechts is een totaal overzicht opgenomen van het totaal aantal detailbevindingen. De bevindingen en onze aanbevelingen worden op de volgende pagina's van deze managementletter uitgebreider toegelicht.

De kleur van het symbool geeft de status van de constatering aan.

- = opgelost
- = actie ondernomen, maar nog niet afgerond
- = geen actie ondernomen
- = nieuwe bevinding

	aandachtspunten
Aantal nieuwe aanbevelingen	
Aantal aanbevelingen uit voorgaande jaren	2
Waarvan opgelost in 2023	0
Resterende aanbevelingen uit voorgaande jaren	*2*
Waarvan reeds acties zijn ondernomen, maar nog niet zijn afgerond	2
Waarvan nog geen acties zijn ondernomen	0
Aantal openstaande aanbevelingen	**4**

#	Proces	Bevinding	Status	Prioriteit 2023	Prioriteit 2022
1	Inkopen & betalingen	Prestatielevering onvoldoende zichtbaar		Hoog	N.v.t.
2	Inkopen & betalingen	Functievermenging controle wijzigingen crediteurenstamgegevens		Hoog	Hoog
3	Personeel	Gelegenheid in het overschrijven van parameters bij de invoer en rechtstreeks overschrijvingen in Motion Pro		Gemiddeld	Gemiddeld
4	Bouwleges	4-ogen-principe leges wordt niet zichtbaar vastgelegd.		Gemiddeld	Gemiddeld

Detailbevindingen

Uitleg opbouw

In dit hoofdstuk zijn de significante bevindingen opgenomen.

Per bladzijde van deze managementletter is een bevinding opgenomen met daarbij het risico en een aanbeveling. Bij elke bevinding staat de datum van de eerste vermelding aangegeven te samen met de gradatie van de constatering. Bij de prioriteit staat de mate van belangrijkheid en urgentie.

Per bevinding zullen wij aangeven welke alternatieve werkzaamheden wij zullen uitvoeren om het geconstateerde risico (gegevensgericht) te ondervangen.

Voor bestaande bevindingen geven wij tevens een update van de status van deze bevinding in het huidige boekjaar.

Bevinding
In dit blok wordt aangegeven wat gedurende de accountantscontrole is geconstateerd en waarvan wij u graag op de hoogte willen brengen.

Prioriteit	Boekjaar bevinding	Status
Urgentie en belang van de bevinding	Boekjaar eerste vermelding	
	Risico Hierbij geven wij aan wat de risico's zijn van de bevinding en wat de gevolgen voor uw onderneming kunnen zijn.	
	Aanbeveling Hier geven wij u aanbevelingen met betrekking tot de bevinding. Deze aanbeveling is een mogelijke oplossing voor de bevinding.	
	Update boekjaar / Gevolgen jaarrekeningcontrole Hier geven wij een update van de bevinding wanneer deze in een eerder boekjaar is geconstateerd. Tevens kan de bevinding gevolgen hebben voor de controleaanpak / omvang van onze controlewerkzaamheden. Op deze plaats maken wij hier eveneens vermelding van.	

De kleur van de het symbool geeft de status van de constatering aan.

- = opgelost
- = actie ondernomen, maar nog niet afgerond
- = geen actie ondernomen
- = nieuwe bevinding

Detailbevindingen

Bevinding 1: Prestatielevering onvoldoende zichtbaar

Bevinding

Wij hebben vastgesteld dat inkoopfacturen dienen te worden goedgekeurd door de PAV-er. De PAV-er accordeert de facturen in KEY2 middels het zetten van een vink.

Tijdens onze controle is geconstateerd dat in sommige gevallen het onduidelijk is op basis van welke informatie de PAV-er de factuur goedkeurt.

Prioriteit	Boekjaar bevinding	Status
Hoog	2023	

Risico
Het risico bestaat dat facturen ten onrechte worden goedgekeurd, omdat de prestatie niet geleverd is.

Aanbeveling
Wij adviseren u om in uw financiële pakket af te laten dwingen om documentatie ter onderbouwing van de prestatielevering op te nemen. De optie waarbij enkel een vinkje wordt gezet, is niet voldoende. De controlehandeling door de PAV'er is in dat geval namelijk niet altijd direct herleidbaar.

Een goede vastlegging van de prestatieleveringen is een essentieel onderdeel voor de onderbouwing van uw lasten. Het is wenselijk om intern vast te leggen welke documentatie passend wordt geacht. Dit is mede afhankelijk van het risico/ aard van de inkopen. De BADO notitie "vastlegging en onderbouwing prestatielevering bij inkopen door decentrale overheden "geeft hier nader guidance over.

Gevolgen jaarrekeningcontrole
Als gevolg van het ontbreken van een gestructureerde vastlegging van de prestatielevering, kunnen wij niet steunen op deze controlemaatregel. Als gevolg hiervan hebben wij aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden moeten uitvoeren. Het ontbreken van een gestructureerde vastlegging heeft er tevens toe geleid dat de controle van de inkopen een inefficiënt en tijdrovend proces is gebleken.

Detailbevindingen

Bevinding 2: Functievermenging controle wijzigingen crediteurenstamgegevens

Bevinding

De controle op invoer/wijzigingen van crediteurenstamgegevens is op dit moment belegd bij de kassier, die tevens de rol van 1e handtekeningzetter binnen de BNG vervult.

Tijdens de tussentijdse controle over boekjaar 2023 hebben wij geconstateerd dat de bevoegdheden ten aanzien van wijzigen van crediteurenstamgegevens, ongewijzigd zijn.

Prioriteit	Boekjaar bevinding	Status
Hoog	2022	

Risico
Als gevolg van functievermenging bestaat het risico dat betalingen onjuist en onrechtmatig worden uitgevoerd.

Aanbeveling
Met het oog op functiescheiding bevelen wij u aan om de controle op nieuwe/gewijzigde crediteurenstamgegevens te beleggen bij een functionaris die onafhankelijk is van het betalingsproces. Indien u niet hiervoor kiest, zou er maandelijks door de VIC een controle kunnen worden uitgevoerd op nieuwe/gewijzigde crediteurenstamgegevens aan de hand van bijbehorende brondocumentatie.

Gevolgen jaarrekeningcontrole
Mede als het gevolg van functievermenging binnen het betaalproces, kunnen wij niet steunen op het betalingsproces met als gevolg dat het VIC-team aanvullende werkzaamheden moet verrichten gericht op de IBAN controle. Wij dienen vervolgens deze werkzaamheden te controleren.

Detailbevindingen

Bevinding 3: Gelegenheid in het overschrijven van parameters bij de invoer en rechtstreeks overschrijvingen in Motion Pro

Bevinding

Medewerker P&O kan rechtstreeks in MotionPro de (geautoriseerde) invoer vanuit Motion overschrijven.

Daarnaast hebben we in boekjaar 2023 geconstateerd dat volgens de procesbeschrijving er functiescheiding is tussen het genereren en controleren van het mutatieverslag binnen het personeelsproces. Deze functiescheiding wordt niet afgedwongen door MotionPro.

Prioriteit	Boekjaar bevinding	Status
Gemiddeld	2022	

Risico
Risico op onrechtmatige personeelskosten als gevolg van onjuist ingevoerde gegevens in Motion Pro.

Aanbeveling
Wij bevelen u aan om nader te onderzoeken of voor rechtstreekse mutaties in MotionPro een vier-ogenprincipe kan worden afgedwongen. Zo niet, dan dient minimaal de volledigheid van mutatieverslagen gewaarborgd te worden.

Gevolgen jaarrekeningcontrole
Wij zullen bij de jaarrekeningcontrole volledig gegevensgerichte aanpak hanteren voor de controle van de mutaties binnen het personeelsproces.

Detailbevindingen

Bevinding 4: 4-ogen-principe leges wordt niet zichtbaar vastgelegd.

Bevinding

Bouwleges zijn afhankelijk van de opgegeven bouwkosten. Indien de bouwkosten een grens overschrijden, dienen deze volgens de procesbeschrijving te worden gecontroleerd door een tweede behandelaar.

De applicatie dwingt deze controle niet af. Daarnaast wordt de controle niet zichtbaar uitgevoerd, waardoor het niet herleidbaar is of de controle is uitgevoerd.

Prioriteit	Boekjaar bevinding	Status
Gemiddeld	2023	

Risico
Risico op onvolledige opbrengsten uit hoofde van bouwleges, omdat de grondslag (opgaaf bouwkosten) niet nauwkeurig is.

Aanbeveling
Wij bevelen u aan om nader te onderzoeken of voor de toets op de bouwkosten in Key2Vergunningen een vier-ogenprincipe kan worden afgedwongen. Indien dit niet mogelijk is, adviseren wij u de controle door de tweede behandelaar op een andere wijze inzichtelijk te maken.

Gevolgen jaarrekeningcontrole
Als gevolg van het ontbreken van een zichtbare tweede toets, hebben wij deze controlerende handeling zelf moeten uitvoeren, teneinde voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen over de volledigheid van de opbrengsten uit hoofde van bouwleges.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.5 Three lines model

Wij rapporteren via het Three lines model. Dat willen zeggen dat wij binnen de processen nagaan op welk niveau in de organisatie de interne beheersmaatregelen worden ondervangen.
De volgende niveaus worden hierbij onderkend:

- 1e lijn: in het primaire proces, onder verantwoordelijkheid van de proceseigenaar.
- 2e lijn: in de ondersteunende processen zoals financiën en control, waar controlemechanismen ingericht zijn om fouten te signaleren.
- 3e lijn: in uw verbijzonderde interne controle achteraf. De betrokkenen van de VIC-werkzaamheden vallen rechtstreeks onder de gemeentesecretaris en er is dus formeel sprake van een 3e lijn op gebied van onafhankelijkheid en objectief handelen.

Indien de beheersmaatregelen in de 1e en/of 2e lijn adequaat zijn ingericht dan is de organisatie optimaal in control en is een voornamelijk systeemgerichte controleaanpak mogelijk. Indien dit niet het geval is kan dit gecompenseerd worden door de gegevensgerichte werkzaamheden van de VIC. In het kader van de rechtmatigheidsverantwoording dient in ieder geval de 3e lijn (VIC) toereikend te zijn. Onderstaand overzicht geeft zodoende een beeld over de mate van beheersing en controle van uw gemeente.

Nr.	Proces	1e lijn	2e lijn	3e lijn	Opmerking / toelichting
1	Inkopen en betalingen	🔵	⚪	🔵	Het ontbreken van een effectieve IT-organisatie zorgt ervoor dat er niet op de interne beheersing in het inkoopproces gesteund kan worden. Het betalingsproces mbt crediteurenstamgegevens moet nog worden verbeterd. De diepgang van de VIC werkzaamheden inzake de inkopen is voor verbetering vatbaar
2	Sociaal Domein	🟢	🟢	🟢	Gedeeltelijk gemandateerd via Soza Alphen a/d Rijn. Op basis van informatie van Alphen a/d Rijn zal zekerheid moeten worden verkregen.
3	Automatisering	🔵	⚫	⚫	Uitbesteed aan de GR Rijn en Braassem / Alphen a/d Rijn. Er is geen toereikende zekerheid over de effectiviteit van dit proces.
4	Belastingen	⚪	🟢	🟢	Gemandateerd. Uitbesteding aan de Belastingsamenwerking Alphen a/d Rijn waarbij via de belastingsamenwerking zekerheid moeten worden verkregen.
5	Personeel	🔵	⚪	🟢	Het ontbreken van een effectieve IT-organisatie zorgt ervoor dat er niet op de interne beheersing in het personeelsproces gesteund kan worden.
6	Grondexploitaties	🟢	🟢	🟢	De interne controle op het proces van grondexploitaties is voldoende.
7	Begrotingswijzigingen	⚪	⚪	⚪	Er is nog geen onafhankelijke VIC ingericht op het proces begrotings- en kredietwijzigingen.

Wij merken op dat naast de inrichting van de 1e, 2e en 3e lijn ook andere elementen, zoals het investeren in het deskundigheidsniveau bij de uitvoering van VIC-werkzaamheden en het gestructureerd vastleggen van de beheersing van geïdentificeerde risico's, de aandacht vragen. Wij hebben hiervan geconstateerd dat u zich bewust bent van deze punten.

Legenda status:
🟢 = geen bevindingen, enkel aanbeveling ter verdere optimalisatie
⚪ = bevindingen met geringe impact
🔵 = bevindingen en aanbevelingen met mogelijk grote impact
⚫ = niet aanwezig / niet verricht, derhalve geen uitspraak gedaan

Overige onderwerpen

Overige onderwerpen

ESG
Het integreren van duurzaamheidsaspecten binnen uw organisatie en bedrijfsvoering wordt de toekomstige norm. De EU zet flink in op het afdwingen van transparantie over het gevoerde duurzaamheidsbeleid. Een voorbeeld daarvan: met ingang van het boekjaar 2025 moeten grote ondernemingen (volgens de jaarrekening criteria) rapporteren over de voortgang en realisatie van hun duurzaamheidsambities (CSRD) en over de bijdrage van hun producten en/of diensten aan een klimaatneutrale economie (EU Taxonomy).

Hieronder geven wij een opsomming van de meest recente ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid.

- De nadere uitwerking van de CSRD is vorm gegeven in de European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Op 31 juli 2023 heeft de Europese Commissie deze ESRS goedgekeurd, waarmee de invoering voor ondernemingen definitief is geworden.
- De EU Taxonomy (een door de EU opgestelde lijst van producten en diensten die als ‘groen’ aangemerkt mogen worden) wordt ondertussen steeds verder uitgebreid. Aan de lijst worden voortdurend diverse economische activiteiten toegevoegd die gericht zijn op de transitie naar circulariteit, het duurzaam gebruik van water, de preventie en beheersing van vervuiling en de bescherming en het herstel van de biodiversiteit.
- Een andere verordening die op termijn toepassing zal gaan vinden is de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD). Deze verordening omvat verplichtingen voor ondernemingen om de impact van haar eigen activiteiten en die van haar waardeketen op het gebied van mensenrechten en natuur en klimaat te identificeren en vervolgens maatregelen te treffen om negatieve consequenties daarvan te voorkomen of te mitigeren. Een onderneming moet kunnen aantonen dat zij al het mogelijke heeft gedaan om hieraan te voldoen. Een belangrijk element uit de verordening is dat bestuurders aansprakelijk kunnen worden gesteld indien niet in voldoende mate gevolg aan deze verordening is gegeven.

We kunnen concluderen dat het ESG regelgevingskader volop in beweging is. Alles is erop gericht dat organisaties duurzaamheid in hun organisaties verankeren en rapporteren over uw bijdrage/impact op de thema’s Environment, Social en Governance. Vooruitlopend op de wettelijke verplichtingen is eerdere toepassing (op vrijwillige basis) toegestaan. Om sustainability in uw organisatie te integreren kunt u het ESG raamwerk zoals hieronder weergegeven doorlopen.

Dit is een 8-stappenplan om te komen tot een geïntegreerde duurzaamheidsstrategie en uiteindelijk uw duurzaamheidsverslag. Baker Tilly ESG Advisory kan u bij al deze processtappen (al naar gelang uw behoefte) ondersteunen.

Onze verwachting is dat op termijn de rapportageverplichtingen voor ondernemingen ook voor decentrale overheden gaan gelden. We adviseren u hier dan ook al op voor te sorteren.

Overige onderwerpen

Notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken
In december van 2023 is door de Commissie BBV de notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2023) gepubliceerd. Deze notitie is op een aantal punten sterk afwijkend van de vorige notitie als gevolg van de invoering van de Omgevingswet.

Er zijn wijzigingen van het kostenverhaal faciliterend grondbeleid op een viertal punten:
1) De bijdrage aan het kostenverhaal wordt niet meer in rekening gebracht via de omgevingsvergunning, maar via een aparte kostenverhaalsbeschikking.
2) Er zijn meer keuzemogelijkheden om kosten te verhalen.
3) De kostensoortenlijst is uitgebreid.
4) Er is in de Omgevingswet een regeling opgenomen voor verplichte financiële bijdragen aan ontwikkelingen.

Daarnaast zijn er een aantal wijzigingen aangebracht als gevolg van 'voortschrijdend inzicht':
!) De voorwaarden voor warme gronden zijn aangepast naar aanleiding van de praktijksituaties met ingang van boekjaar 2022:
- De gebiedsontwikkeling hoeft niet langer uitsluitend betrekking te hebben op woningbouw, maar kan ook betrekking hebben op bijvoorbeeld bedrijfsterreinen;
- De voorwaarde dat er betrokkenheid is bij de gebiedsontwikkeling van provincie of rijksoverheid vervalt;
- De (toekomstige) bestemming(en), functie(s) en/of ontwikkeling betreffende het plangebied dien(en)t goed onderbouwd te worden.

2) Voorbereidingskosten bij zowel actieve als facilitaire grondexploitaties mogen na 5 jaar ook worden voorzien in plaats van te worden afgeboekt.
3) De rentetoerekening aan actieve grondexploitaties wordt vereenvoudigd door toe te staan dat de in een gemeente reeds gehanteerde omslagrente ook wordt toegepast bij actieve grondexploitaties.
4) Winstneming via de POC-methode, dat wil zeggen op basis van de betrouwbaar geraamde winst naar rato van de realisatie van verkopen èn kosten, vindt pas plaats als de resterende looptijd van een grondexploitatie tien jaar of minder is.
5) Binnen een gemengde exploitatie met bouwgrondexploitatie- en faciliterende projecten mag het resultaat gesaldeerd worden indien de deelgebieden onlosmakelijk in de ontwikkeling met elkaar verbonden zijn.

Alle wijzigingen in de notitie die te maken hebben met de Omgevingswet treden in werking gelijktijdig met de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Alle overige wijzigingen treden in werking met ingang van begrotingsjaar 2025. Toepassing met ingang van de jaarrekening 2024 is mogelijk maar niet verplicht.

Overige onderwerpen

Notitie Rente
De doelstelling van Notitie rente 2023 is het bevorderen van een eenduidige handelwijze met betrekking tot de toerekening van rente door gemeenten en het transparant maken van de wijze waarop de gemeenten met rente zijn omgegaan. De notitie treedt in werking met ingang van begrotingsjaar 2025, waarbij eerdere toepassing bij de begroting 2024 is toegestaan.

De belangrijkste wijziging betreft de rentetoerekening aan de grondexploitaties door middel van de rente-omslag, die voorheen werd gebaseerd op het gemiddelde rentepercentage over het vreemde vermogen. De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa + voorraad gronden. Indien de werkelijke rentelasten meer dan 25% afwijken van de rentelasten op basis van de voorgecalculeerde renteomslag, dan moet de gemeente verplicht de werkelijke rente verwerken.

In het publiekrechtelijke kostenverhaal bij faciliterende grondexploitaties moet overeenkomstig de Omgevingswet voor de rentetoerekening het rentepercentage worden gehanteerd op grond van de afspraken in de overeenkomst en niet de interne omslagrente.

De commissie BBV adviseert verder het renteschema zoals opgenomen op pagina 5 van de Notitie van de commissie BBV in de paragraaf financiering van de begroting en jaarstukken op te nemen. Indien de rentebaten hoger zijn dan de rentelasten, ontstaat er een ‘negatieve’ renteomslag. Dit is een resultaat van treasurybeleid en beheer en wordt dan ook niet daadwerkelijk aan de taakvelden toegerekend, maar blijft op het taakveld treasury als bate verantwoord staan.

Tot slot wordt gesteld dat wanneer een rentevergoeding over het eigen vermogen wordt berekend, deze gemaximeerd is op het gewogen gemiddelde rentepercentage dat door de gemeente over extern aangetrokken financieringsmiddelen wordt vergoed. Dit betekent ook dat wanneer er geen aangetrokken financiering is, er geen rente over het eigen vermogen kan worden berekend. De commissie BBV geeft vanuit transparantie de aanbeveling om geen rente over het eigen vermogen te berekenen.

Notitie Overhead
De notitie Overhead van de Commissie BBV is in december 2023 herzien. In deze notitie worden kaders meegegeven over de toerekening van Overhead aan onder andere de leges van de gemeente. In de nieuwe notitie is vooral de definitie van Overhead aangepast. Deze luidt nu als volgt: het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Hiertoe behoren ook de systemen en aanverwante lasten die deze functies ondersteunen. De nieuwe definitie zorgt er voor dat duidelijker kan worden vastgesteld welke lasten direct toegerekend kunnen worden aan bepaalde taakvelden.

Voor de berekening van de tarieven voor de lokale heffingen moet de methodiek voor toerekening van overhead worden gebruikt zoals deze is opgenomen in de financiële verordening. Deze methodiek mag niet afwijken van de overige methodieken voor het toerekenen van overhead.

De commissie adviseert om overhead niet bij de begroting vorm te geven maar door middel van de financiële verordening of door een gemeentelijke notitie overhead aan de gemeenteraad voor te leggen en deze periodiek te herzien. In deze notitie neemt de organisatie keuzes ten aanzien van: kaderstelling, methodiek en onderscheiding primaire processen en overhead. Omdat de toerekening van overheadkosten bij veel gemeenten wordt gebruikt als basis voor het vaststellen van het mengpercentage heeft de aanpassing van deze notitie mogelijk ook fiscaal invloed.

Bijlagen

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2024 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
JenV A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	n.v.t.	n.v.t	
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	n.v.t.	n.v.t	
BZK C41B	Specifieke uitkering Regeling flexibele inzet woningbouw (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	n.v.t	
BZK C55	Aanpak energiearmoede	n.v.t.	n.v.t	
BZK C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	n.v.t.	n.v.t	
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen	n.v.t.	n.v.t	
BZK C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	n.v.t.	n.v.t	
BZK C94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming […] van eigenaars, woonverenigingen en woocoöperaties	n.v.t.	n.v.t	
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	n.v.t.	n.v.t	
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	n.v.t.	n.v.t	
IenW E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	n.v.t	
IenW E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	n.v.t	
IenW E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	n.v.t.	n.v.t	
EZK F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	n.v.t.	n.v.t	

Rechtmatigheidsoordeel specifieke uitkeringen (zoals blijkt uit de controleverklaring):	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid gehele jaarrekening:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2024 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023	n.v.t.	n.v.t	
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2023	n.v.t.	n.v.t	
SZW G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023	n.v.t.	n.v.t	
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	n.v.t.	n.v.t	
SZW G13	Regeling specifieke uitkering onderwijsroute	n.v.t.	n.v.t	
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	n.v.t.	n.v.t	
VWS H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022	n.v.t.	n.v.t	
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	n.v.t.	n.v.t	
VWS H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en sociale basis 2023-2026	n.v.t.	n.v.t	
VWS H31	Regeling Specifieke uitkering noodfonds energie amateursportverenigingen	n.v.t.	n.v.t	
VWS H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden	n.v.t.	n.v.t	
VWS H35b	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	n.v.t	

Rechtmatigheidsoordeel specifieke uitkeringen (zoals blijkt uit de controleverklaring):	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid gehele jaarrekening:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage (vervolg - Tozo)

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2024 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen	n.v.t.	n.v.t	
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen	n.v.t.	n.v.t	
G4	Tozo 2	n.v.t.	n.v.t	
G4	Tozo 3	n.v.t.	n.v.t	
G4	Tozo 4	n.v.t.	n.v.t	
G4	Tozo 5	n.v.t.	n.v.t	
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T	n.v.t.	n.v.t	
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T	n.v.t.	n.v.t	

Rechtmatigheidsoordeel specifieke uitkeringen (zoals blijkt uit de controleverklaring):	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid gehele jaarrekening:	Goedkeurend

Bijlage B – Ongecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de Bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten en onzekerheden ten aanzien van getrouwheid zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie van 1% respectievelijk 3% van de totale lasten. Positieve bedragen hebben een positief effect op het resultaat, een bedrag tussen haakjes heeft een negatief effect op het resultaat.

Fouten

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	Getrouwheid
…	
Totaal ongecorrigeerde controleverschillen	0
Effect niet gecorrigeerde controleverschillen voorgaande jaarrekening	n.v.t.
Totaal	0

Onzekerheden

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	Getrouwheid
Prestatielevering jeugd	-
Prestatielevering WMO	-
Prestatielevering PGB	-
Totaal onzekerheden	n.v.t.

Bijlage C – Gecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel bevat alle afzonderlijk geïdentificeerde en gecorrigeerde controleverschillen boven de door ons gehanteerde rapporteringstolerantie van € 60.000

Fouten

	Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	**€**
1	Overlopende passiva: Vervallen verplichtingen vanwege ouderdom	139
2	Voorziening Gyosbos: voorziening voor onjuist bedrag gevormd; gerealiseerde winst in bestemmingsreserve	0
	Totaal gecorrigeerde controleverschillen	**139**

Bijlage D – Controleaanpak

Controleaanpak en uitvoering
Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteitsborgingsmaatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle. In ons controleplan en dit verslag is voor elk bijzonder aandachtsgebied in onze controle terug te lezen wat de kernpunten in onze controle zijn geweest die hebben bijgedragen aan de kwaliteit in onze controle. Daarnaast gaan wij in de volgende paragrafen van deze bijlage nog nader in op de samenwerking met de andere accountants en de ingeschakelde experts.

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2023 onderkend, deze zijn weergegeven op pagina 8 van dit verslag.

Samenwerking met andere accountants
Voor de jaarrekening van de gemeente Kaag en Braassem maken wij gebruik van diverse verbonden partijen/gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties. De samenwerking met Alphen aan den Rijn, Participe en Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland ten aanzien van het sociaal domein is van significant belang in het kader van de jaarrekeningcontrole. Wij hebben bij de accountants een review uitgevoerd op zijn werkzaamheden.

Verbonden partijen
Ten aanzien van de verbonden partijen van gemeente Kaag en Braassem hebben wij vastgesteld dat:
- de (significante transacties met) verbonden partijen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening en paragraaf verbonden partijen;
- geen sprake is van indicaties voor ongeautoriseerde significante transacties met verbonden partijen, welke indicaties geven voor fraude;
- geen sprake is van indicaties dat de van toepassing zijnde wet- en regelgeving niet is nageleefd.

Significante schattingsposten
De belangrijkste schattingsposten binnen de jaarrekening van gemeente Kaag en Braassem betreffen:
- de nauwkeurigheid en volledigheid van de voorzieningen;
- de waardering van de grondposities.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het maken van schattingen bij het opmaken van de jaarrekening. Als accountant van de gemeenteraad beoordelen wij deze door het college gemaakte schattingen. Op basis van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden concluderen wij dat de gemaakte schattingen door het college aanvaardbaar zijn.

Bijlage E – Onafhankelijkheid

Bevestiging van onze onafhankelijkheid
Op grond van dit verslag zijn wij van mening dat wij in relatie tot uw organisatie, in overeenstemming met de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en artikel 24a van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), onafhankelijk hebben gefunctioneerd en dat de objectiviteit van onze oordeelsvorming in het afgelopen jaar niet is aangetast.

Kwaliteitsborging
Baker Tilly heeft diverse organisatorische maatregelen getroffen om haar onafhankelijkheid en die van haar medewerkers te waarborgen. Deze maatregelen omvatten onder meer:

- Jaarlijkse bevestiging van onafhankelijkheid door partners, professionals en ondersteunende stafdiensten.
- Cliënt- en opdrachtacceptatieprocedures, waaronder een beoordeling of er sprake is van mogelijk conflicterende diensten.
- In- en extern kwaliteitsonderzoek.
- Twee registeraccountants betrokken bij wettelijke controleopdrachten.
- Reviews door partners die niet betrokken zijn bij de opdracht ter waarborging van een deugdelijk / deskundig oordeel.

Op deze controleopdracht zijn geen specifieke maatregelen getroffen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Schriftelijke bevestigingen
Wij hebben aan het management schriftelijke bevestigingen gevraagd in het kader van onze controle. Deze bevestigingen hebben betrekking op de verantwoordelijkheid van het management voor het opstellen van de jaarrekening, voor het volledig verantwoorden van transacties en voor het aan ons verschaffen van alle relevante informatie.

Wij zullen de schriftelijke bevestigingen van het management verkrijgen.

Contactgegevens

R. Buitenhuis RA
Partner Audit
r.buitenhuis@bakertilly.nl

Kantoorgegevens:
Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Churchillplein 5D
Postbus 85745
2517 KZ Den Haag
+31 70 358 90 00